

# ■ *Les traduccions catalanes de les ISBD: valoració i línies de treball*

Lluís Anglada

El Nadal passat van sortir al carrer les traduccions catalanes de la ISBD per a materials cartogràfics i la ISBD per a música impresa. Amb elles s'acabava un cicle iniciat el 1981 que ens permet tenir en la nostra llengua totes les ISBD editades fins ara. El 1981 és la data llunyana en la qual el Servei de Biblioteques i del Patrimoni Bibliogràfic de la Generalitat de Catalunya va contractar un grup de bibliotecaris per formar l'embrió del que més tard seria l'Institut Català de Bibliografia.

Excepte l'objectiu clar de fer la bibliografia nacional de Catalunya —projecte fins llavors inèdit a les nostres terres— la resta de les tasques de l'Institut estaven per definir. Entre aquesta resta hi havia les normes catalogràfiques que calia emprar. Llavors vivíem un moment de transició pel que fa a normativa i les decisions a prendre no eren tant immediates com poden ser-ho ara.

Els primers passos de l'Institut no havien ,però, de ser erràtics. N'és una mostra que a la primera memòria, datada el 26 de març, s'hi troba un pla de treball respecte a la descripció bibliogràfica que inclou les paraules següents:

*«El treball podria concloure perfectament amb la traducció catalana de la ISBDC [(M)] amb exemples d'aquí.»*

Per tal d'editar el text s'havia sol·licitat permís a la IFLA, la qual va demanar que la traducció fos revisada per l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya. La revisió s'iniciava el setembre del mateix any i així començava una col·laboració estreta entre el Servei de Biblioteques i l'Associació, que és la que ha permès culminar aquest programa de traduccions.

L'optimisme o la ingenuïtat són patents en aquestes ratlles que no preveien encara les dificultats que amagava aquell programa. La prova és que fins una memòria del 31 de juliol no s'afirma:

*«S'acaba de mecanografiar la traducció catalana de la ISBD(M)... aquest text el considerem definitiu tot i que en resta fer una darrera correcció.»*

Les traduccions de les ISBD han anat apareixent des de llavors de forma constant: la M i la S el 1982, la G el 1983, la A i una reimpressió de la M el 1984, la NBM a principis del 1986 i la CM i la PM a finals del mateix any.

Penso que aquest degoteig més o menys lent ha estat beneficiós de cara a la seva acceptació i ús. Malgrat tot, aquest efecte no ha estat intencionat. El cicle de traduccions ha tardat sis anys en completar-se a causa de les dificultats que s'han trobat al llarg del camí. No som un país de grans mitjans, la nostra llengua no té una gran difusió i no tenim un nombre molt elevat de bibliotecaris especialistes en mapes o en enregistraments sonors. Però aquestes no han estat les úniques dificultats de les traduccions. Hi ha hagut a més alts i baixos en la situació legal de l'Institut Català de Bibliografia, dificultats pròpies de la traducció, dubtes sobre la necessitat o conveniència de fer totes les traduccions i, per descomptat, problemes a l'hora de publicar-les.

Ara que celebrem haver assolit un estadi és bo que ens aturem un moment —i aquest acte és un bon lloc on fer-ho— per considerar què ens ha ensenyat la feina acabada.

En primer lloc una constatació: el programa de traduccions de les ISBD ha estat un treball col·lectiu i de col·laboració. Vivim una època en la qual és un aixoma que el desenvolupament d'un sistema bibliotecari sigui una tasca de cooperació entre diferents biblioteques o xarxes de biblioteques; però sovint afirmem que a Catalunya la col·laboració en temes de biblioteques no es dóna amb la freqüència que caldria. Doncs, malgrat això, les traduccions catalanes de les ISBD han estat fetes gràcies a l'esforç de moltes persones i de diferents institucions.

En segon lloc, cal afirmar que les traduccions catalanes de les ISBD han estat un èxit per com han contribuït a la utilització d'aquesta normativa a Catalunya. És sobretot gràcies a aquestes traduccions que la norma es comença a difondre i a utilitzar amb amplitud.

No es pot dir que les ISBD fossin fins llavors unes desconegudes. Deixant de banda el ressò que havien assolit arreu del món, els professionals catalans havíem tingut prou oportunitats per conèixer-les. Isabel Fonseca havia publicat el 1972 una traducció castellana de la ISBD(M) del 1971, la *Bibliografia española* les utilitzava des del volum de l'any 1977, i encara el *Bulletí de l'Associació de Bibliotecàries de Catalunya* del març de 1977 publicava una bibliografia sobre les ISBD.

Però, excepte per unes poques biblioteques, les ISBD no eren unes normes gaire utilitzades a Catalunya. Actualment, en canvi, es pot afirmar que el seu ús és general. I no només pel que fa a llibres sinó també en la descripció bibliogràfica de publicacions en sèrie, llibres antics, material no-libre de diferents tipus, partitures musicals i mapes.

En tercer lloc, cal valorar què ha fet possible l'èxit al·ludit anteriorment. La mateixa empresa era ja una garantia prou forta com per assegurar certs resultats. Però aquesta condició no ha estat suficient en molts altres casos. De fet, la formulació de projectes brillants és relativament fàcil de fer. El que costa més és realitzar-los. L'aparició d'estrelles fugaces en el firmament de biblioteques catalanes no ha estat un fenomen rar. Apareixen, enlluernen i s'esmoreeixen ràpidament fins desaparèixer del tot. No ha estat així pel que fa als treballs de l'Institut Català de Bibliografia, que s'han dut a terme amb perseverança i que al final han acabat donant resultats.

Les traduccions catalanes de les ISBD s'han beneficiat de la sòlida base sobre la qual s'ha consolidat l'Institut Català de Bibliografia, solidesa constituïda de quatre factors. Els dos primers els hem d'agrair als responsables de la política bibliotecària en el moment de la formació de l'Institut. Del seu projecte modern sobre què havia de ser el sistema bibliotecari català va sortir l'Institut, i de la confiança que van dipositar en els bibliotecaris que el vàrem formar van sortir projectes vàlids per servir a aquell projecte modern.

Els altres dos factors són atribuïbles als plantejaments que ha tingut l'Institut Català de Bibliografia des dels seus començaments. Entre aquests hi ha hagut el d'incorporar el rigor al treball bibliotecari. Això ha pogut retardar alguns resultats però en canvi n'ha augmentat el valor i l'efectivitat. El segon dels plantejaments ha estat la voluntat de fer d'enllaç, pel que fa a la catalogació, entre la comunitat bibliotecària internacional i la nacional. El que ens ha reunit avui aquí és justament la funció que l'Institut té de promoure l'ús de les normes internacionals de catalogació, funció que, dit sigui de pas, caldria potenciar més.

Però no tot han de ser records ni valoracions històriques. Permeteu-me també fer una mirada cap endavant. Penso que a la situació actual en descripció bibliogràfica a Catalunya li corresponen cinc línies de treball que aprofundirien el que ja ha estat aconseguit fins ara en aquest camp. Les línies que marcaré continuen necessitant de la col·laboració de diferents persones i institucions i són, per tant, fites col·lectives a assolir.

### PRIMERA

Si es compleixen els terminis marcats per la IFLA per al programa ISBD, aviat hi haurà disponibles les segones edicions de les ISBD M, S, NBM i CM. Segons els esborranys alguns dels canvis proposats són importants.

Caldrà fer un estudi dels canvis introduïts pels nous textos i reflexionar entre l'alternativa de fer noves traduccions o la de mantenir certa estabilitat normativa, almenys durant un cert temps.

### SEGONA

Les ISBD són unes normes marc. Tot i que poden ser utilitzades directament en la catalogació, algunes de les seves normes han de ser concretades per cada país i/o cada centre catalogràfic. A més, en alguns casos, les normes necessiten i admeten ampliacions que les facin pràctiques per resoldre problemes determinats.

L'Institut Català de Bibliografia, conjuntament amb altres centres catalogràfics importants del país, hauria i podria fer aquestes concrecions i ampliacions.

### TERCERA

Qualsevol norma ha estat creada per ser aplicada. En el procés d'aplicació, però, la norma per si sola a vegades es mostra ambigua o eixuta. És llavors quan, per aclarir el sentit de la norma, són molt útils els llibres d'exemples que il·lustren les ISBD.

Com a prolongació de la seva tasca docent i pedagògica, un llibre d'aquest tipus podria sortir de l'Escola Universitària de Biblioteconomia i Documentació.

### QUARTA

Malgrat que hi ha hagut alguna feina feta al respecte, i donant per suposat que els registres catalogràfics de la bibliografia nacional i els de la biblioteca nacional han de ser a nivell complet, caldria fer un esforç per determinar millor els diferents nivells de la catalogació descriptiva.

En aquest treball caldria que participessin d'alguna manera o altra la totalitat de les biblioteques catalanes, ja que són elles les que els han d'emprar. En la discussió caldrà tenir present que la determinació d'un nivell de catalogació descriptiva és una eina indispensable si es volen establir catàlegs col·lectius o si es vol intercanviar informació. No solament caldrà definir cada nivell sinó també en quins casos s'aplica.

### CINQUENA

En un termini proper podrem disposar de la traducció catalana de la segona part de les *Anglo-American cataloguing rules, 2nd ed.*, dedicada a la tria i forma dels encapçalaments. La primera part d'aquesta normativa està dedicada a la descripció i, sobretot a partir de les revisions que ha sofert, incorpora del tot les ISBD i, a més, les concreta i precisa.

La traducció al català de la primera part de les AACR2 podria suposar un gran avenç respecte a les quatre línies de treball esmentades fins ara.

Vull acabar la meua intervenció amb unes paraules que fan més al cas del que pugui aparentment semblar. Són de Michel Boisset, compatriota de la Sra. Beaudiquez, i diuen així:

*«El 1971 a França s'havia pres un determinat nombre d'iniciatives per a l'automatització de biblioteques (...).*

*Malgrat tot, es pot considerar que en aquell moment hom automatitzava l'anarquia de les biblioteques: les biblioteques cataloguen els llibres que tenen sense tenir en compte el que és fet per les altres biblioteques; les normes de catalogació són teòricament semblants, però el contingut de les notícies varia d'una biblioteca a l'altra; les adquisicions es fan a iniciativa de les biblioteques segons els suggeriments dels usuaris; la conservació dels documents és deixada a la iniciativa de cada biblioteca i el préstec interbibliotecari funciona sense gran organització. ¿Calia continuar automatitzant l'anarquia? Això conduïa a disminuir encara més l'eficàcia de les biblioteques. Llavors vam pensar que la nostra primera tasca seria concebre una organització de les biblioteques de cara a la seva automatització.»*

Avui, que vivim certa moda respecte a l'automatització de les biblioteques, cal que la comunitat bibliotecària tinguem clar que aquesta moda, o altres que puguin venir, ens pot aportar solucions noves. Però cap moda ens pot estalviar la feina prèvia d'organització i de creació d'instruments.

Les ISBD concretament, però les normes de catalogació en general, així com la seva aplicació, no són finalitats per elles mateixes. Es fan i s'utilitzen per servir millor els usuaris i per construir eines col·lectives que permetin aquest servei. Es fan i s'utilitzen perquè, per exemple, quan arribi el moment de l'automatització, no s'automatitzi l'anarquia.

---

<sup>1</sup> Boisset, Michel. «Current developments in French-speaking countries» a *The interchange of bibliographic information in machine readable form* (London: The Library Association, 1975), p. 33.